

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ЗМІСТ У РОЗРІЗІ ПРАКТИЧНОГО АСПЕКТУ ЗАСТОСУВАННЯ

© 2017 МАЛІКОВ В. В.

УДК 657.1

Маліков В. В. Облікова політика підприємства та її зміст у розрізі практичного аспекту застосування

Облікова політика підприємства та порядок її формування являє собою досить складний процес, який повинен не тільки передбачати вибір з кількох варіантів обліку, а й діяти в межах чинного законодавства. Облікова політика підприємства є основою діяльності будь-якого суб'єкта господарської діяльності, оскільки визначає порядок ведення обліку, побудований на всебічному аналізі можливих варіантів. Метою статті є розробка змісту облікової політики, який дозволить на практиці створити реально діючий документ, використовуючи досвід провідних учених. Оскільки облікова політика підприємства призначена, перш за все, для правдивого та повного висвітлення діяльності суб'єкта господарювання, що реалізується на практиці шляхом складання фінансової звітності, її зміст вважається доцільним складати саме за розділами звітності. Тобто в загальному вигляді питання, що мають бути відображені в обліковій політиці підприємства за кожною статтею фінансової звітності, повинні мати окрему структуру: для складових активів, капіталу та зобов'язань; оцінка на дату балансу; оцінка при вибутті; оцінка доходів і витрат.

Ключові слова: облікова політика, фінансова звітність, активи, зобов'язання, доходи, витрати.

Табл.: 1. **Бібл.:** 8.

Маліков Володимир Васильович – доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (вул. Ярослава Мудрого, 25, Харків, 61002, Україна)

E-mail: yanaas@gmail.com

УДК 657.1

UDC 657.1

Маліков В. В. Учетная политика предприятия и её содержание в разрезе практического аспекта применения

Учетная политика предприятия и порядок её формирования представляет собой довольно сложный процесс, который должен не только предусматривать выбор из нескольких вариантов учета, но и действовать в рамках действующего законодательства. Учетная политика предприятия является основой деятельности любого субъекта хозяйственной деятельности, поскольку определяет порядок ведения учета, построенный на всестороннем анализе возможных вариантов. Целью статьи является разработка содержания учетной политики, что позволит на практике создать реально действующий документ, используя опыт ведущих ученых. Поскольку учетная политика предприятия предназначена, прежде всего, для правдивого и полного освещения деятельности субъекта хозяйствования, что реализуется на практике путем составления финансовой отчетности, её содержание считается целесообразным составлять именно по разделам отчетности. То есть, в общем виде вопросы, которые должны быть отражены в учетной политике предприятия, по каждой статье финансовой отчетности должны иметь отдельную структуру: для составляющих активов, капитала и обязательств; оценка на дату баланса; оценка при выбытии; оценка доходов и затрат.

Ключевые слова: учетная политика, финансовая отчетность, активы, обязательства, доходы, расходы.

Табл.: 1. **Библ.:** 8.

Маліков Володимир Васильович – доктор наук по государственному управлению, доцент, заведующий кафедрой учета и аудита, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет (ул. Ярослава Мудрого, 25, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: yanaas@gmail.com

Malikov V. V. The Accounting Policy of Enterprise and its Contents in the Practical Aspect of Application

The accounting policy of enterprise and the manner of its formation is a rather complex process, which should not only involve the selection of several accounting options but also act within the framework of existing legislation. The accounting policy of enterprise is the backbone of any activity of an economic entity, as it establishes an accounting procedure based on a comprehensive analysis of the possible options. The article is aimed at developing the contents of accounting policy, which will provide for creating a workable document, using experience of leading scientists. Since the accounting policy of enterprise is primarily intended to provide true and full coverage of the activity of economic entity, which is implemented in practice through preparation of financial reporting, it would be appropriate to generate its contents in terms of the reporting sections. That is, in a general way, the issues to be reflected in the accounting policy of enterprise should have a separate structure for each item of financial reporting: for the constituent assets, the capital and liabilities; the estimate on the balance sheet date; the estimate on decrease; the estimate on revenues and costs.

Keywords: accounting policy, financial reporting, assets, liabilities, revenues, costs.

Tbl.: 1. **Bibl.:** 8.

Malikov Volodymyr V. – D. Sc. (State Administration), Associate Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, Kharkiv National Automobile and Highway University (25 Yaroslava Mudroho Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: yanaas@gmail.com

Облікова політика підприємства та порядок її складання являє собою досить складний процес, який повинен не тільки передбачати вибір з кількох варіантів обліку, а й діяти в межах чинного законодавства.

Облікова політика підприємства є основою діяльності будь-якого підприємства, оскільки визначає порядок ведення обліку, побудований на всебічному аналізі можливих варіантів. Тому питання її складання, особливо застосування наукових методологічних розробок на практиці, є актуальним і сьогодні.

Питання формування та реалізації облікової політики підприємств досліджувалися багатьма вченими, серед яких Ф. Ф. Бутинець, М. В. Кужельний, В. Г. Лінник, С. А. Коротаєв, Е. С. Хендріксен, А. З. Шнейдман та інші.

Проте, незважаючи на широке висвітлення наявних проблем і шляхів їхнього вирішення, а також методичних і методологічних розробок, питання застосування на практиці потребують подальшого вивчення.

Метою статті є розробка змісту облікової політики, який дозволить на практиці створити реально діючий документ, використовуючи досвід провідних уче-

них, і сприятиме підвищенню ступеня впорядкованості облікової роботи в цілому.

Порядок формування облікової політики розглядався багатьма вченими [1–8]. Хоча невіршених питань ще багато, основним з них для цілей практичного застосування є саме її конкретний зміст.

Облікова політика підприємства призначена, перш за все, для правдивого та повного висвітлення діяльності суб'єкта господарювання, що реалізується на практиці шляхом складання фінансової звітності.

З огляду на це автором вбачається доцільним виділяти такі її розділи, а також питання, які мають бути

висвітлені в кожному розділі, додержуючись структури фінансової звітності (табл. 1).

Розглянутий перелік питань, які мають бути висвітлені в обліковій політиці підприємства, можна вважати основним, але він не є вичерпним і залежить від таких характеристик підприємства:

- ✦ розміри;
- ✦ організаційно-правова форма;
- ✦ форма власності;
- ✦ види господарської діяльності;
- ✦ інші фактори, які є специфічними для кожного підприємства.

Таблиця 1

Розділи та зміст облікової політики підприємства

№ розділу/ підрозділу	Назва розділу/ підрозділу	Питання, які мають бути розглянуті
1	2	3
1	Загальні положення	Стандарти обліку та звітності. Кількісні ознаки суттєвості інформації (окремо для інформації та подій та для статей фінансової звітності). Зміни в обліковій політиці. Зміни в облікових оцінках. Помилки
2	Облік активів	
2.1	Нематеріальні активи	Віднесення активу до складу нематеріальних (зокрема, контроль над нематеріальним активом, майбутні економічні вигоди від використання нематеріального активу, ідентифікація нематеріального активу та критерій суттєвості при визнанні нематеріальних активів). Витрати, що не вважаються нематеріальними активами. Склад витрат, що включаються до первісної вартості нематеріального активу (за різними шляхами надходження на підприємство). Класифікація нематеріальних активів. Строк корисного використання нематеріального активу з визначенням строком корисного використання (зокрема, чинники, що впливають на строк корисної експлуатації нематеріального активу та склад комісії з визначення строку корисного використання нематеріальних активів). Ліквідаційна вартість нематеріальних активів з визначенням строком корисного використання. Амортизація нематеріальних активів. Перегляд періоду та методу амортизації нематеріальних активів. Ліквідація та вибуття нематеріальних активів. Переоцінка нематеріальних активів (зокрема, порядок та умови проведення переоцінки нематеріальних активів та критерій суттєвості для проведення переоцінки нематеріальних активів).
2.2	Основні засоби та малоцінні необоротні матеріальні активи	Критерії віднесення активів до складу основних засобів. Класифікація основних засобів. Витрати, що включаються до первісної вартості основних засобів (за різними шляхами надходження на підприємство). Капіталізація фінансових витрат. Капітальні інвестиції. Строк корисного використання основних засобів (зокрема, фактори, що впливають на строк корисного використання об'єктів основних засобів; методи встановлення строку корисного використання основних засобів та зміна строку корисного використання об'єкта основних засобів). Ліквідаційна вартість основних засобів. Амортизація основних засобів (зокрема, методи нарахування амортизації; нарахування амортизації при зміні строку корисного використання об'єкта основних засобів та зміна методу амортизації). Переоцінка основних засобів (зокрема, порядок та умови проведення переоцінки основних засобів; критерій суттєвості для проведення переоцінки основних засобів; визначення переоціненої вартості основних засобів та індекс переоцінки).

1	2	3
		<p>Знецінення та відновлення корисності основних засобів (зокрема, склад одиниць (груп активів), що генерують грошові потоки; процедура проведення знецінення або відновлення корисності активу; ознаки знецінення; ознаки відновлення корисності та порядок визначення суми очікуваного відшкодування).</p> <p>Вибуття основних засобів.</p> <p>Ремонт та модернізація основних засобів (зокрема, розмежування витрат; суттєвість витрат; склад витрат на ремонт та модернізацію).</p> <p>Консервація основних засобів.</p> <p>Компонентний облік (зокрема, процедура здійснення компонентного обліку та суттєвість компонента).</p> <p>Інвестиційна нерухомість (зокрема, критерії віднесення до інвестиційної нерухомості; критерії розмежування інвестиційної та операційної нерухомості; первісна вартість інвестиційної нерухомості; оцінка інвестиційної нерухомості на дату балансу та переведення операційної нерухомості в інвестиційну та навпаки)</p>
2.3	Запаси	<p>Віднесення активів до складу запасів.</p> <p>Визнання запасів активами.</p> <p>Класифікація запасів.</p> <p>Оцінка запасів на дату балансу.</p> <p>Облік виробничих запасів (окремо за кожним видом запасів) (зокрема, первісна вартість виробничих запасів (за різними шляхами надходження на підприємство); транспортно-заготівельні витрати та витрати на зберігання виробничих запасів).</p> <p>Облік напівфабрикатів власного виготовлення.</p> <p>Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів.</p> <p>Облік незавершеного виробництва (зокрема, об'єкти обліку витрат на виробництво; склад витрат на виробництво; склад прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат; склад і порядок розподілу загальновиробничих витрат (окремо для витрат, які є змінними та постійними) та визначення вартості незавершеного виробництва).</p> <p>Облік готової продукції (зокрема, визнання готової продукції; уцінка готової продукції та вибуття готової продукції (за різними шляхами)).</p> <p>Облік браку.</p> <p>Облік відходів.</p> <p>Облік товарів.</p> <p>Облік виконаних робіт та послуг (окремо за кожним видом)</p>
2.4	Фінансові інвестиції	<p>Класифікація фінансових інвестицій.</p> <p>Первісна оцінка фінансових інвестицій.</p> <p>Витрати, що включаються до складу собівартості фінансових інвестицій.</p> <p>Оцінка фінансових інвестицій на дату балансу.</p> <p>Відображення доходу від фінансових інвестицій</p>
2.5	Гроші та їхні еквіваленти	<p>Класифікація грошових коштів.</p> <p>Ліміт каси та строки здавання готівки</p>
2.6	Дебіторська заборгованість	<p>Визнання дебіторської заборгованості активом.</p> <p>Класифікація дебіторської заборгованості.</p> <p>Довгострокова дебіторська заборгованість (окремо за кожним видом дебіторської заборгованості в частині первісної оцінки та оцінки на дату балансу).</p> <p>Поточна дебіторська заборгованість (окремо за кожним видом дебіторської заборгованості в частині первісної оцінки та оцінки на дату балансу).</p> <p>Особливості обліку дебіторської заборгованості в іноземній валюті</p>
2.7	Витрати майбутніх періодів	<p>Склад витрат майбутніх періодів.</p> <p>Розподіл витрат майбутніх періодів</p>
3	Облік власного капіталу	<p>Складові частини власного капіталу.</p> <p>Статутний капітал.</p> <p>Капітал в дооцінках.</p> <p>Додатковий капітал.</p> <p>Резервний капітал.</p> <p>Нерозподілені прибутки (непокриті збитки).</p> <p>Вилучений капітал.</p> <p>Неоплачений капітал.</p> <p>Інструменти власного капіталу</p>

1	2	3
4	Облік зобов'язань та забезпечень	<p>Поняття зобов'язань. Класифікація зобов'язань. Облік довгострокових зобов'язань (окремо за кожним видом зобов'язання в частині первісної оцінки та оцінки на дату балансу). Облік поточних зобов'язань (окремо за кожним видом зобов'язання в частині первісної оцінки та оцінки на дату балансу). Поняття забезпечень. Умови визнання забезпечень. Класифікація забезпечень. Порядок створення, оцінки на дату балансу та використання (окремо за кожним видом забезпечення). Цільове фінансування і цільові надходження</p>
5	Визначення фінансового результату	<p>Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (зокрема, визначення дати визнання доходу та оцінка величини доходу). Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Інші операційні доходи (окремо за кожним видом доходу в частині дати визнання та оцінки). Адміністративні витрати (окремо за кожною статтею витрат в частині дати визнання та оцінки). Витрати на збут (окремо за кожною статтею витрат у частині дати визнання та оцінки). Інші операційні витрати (окремо за кожним видом витрат у частині дати визнання та оцінки). Інші доходи (окремо за кожним видом доходу в частині дати визнання та оцінки). Інші витрати (окремо за кожним видом витрат у частині дати визнання та оцінки). Визначення чистого прибутку (збитку) на одну просту акцію. Визначення скоригованого чистого прибутку (збитку) на одну просту акцію</p>

ВИСНОВКИ

З огляду на вищевикладене, у загальному вигляді питання, що мають бути відображені в обліковій політиці підприємства, за кожною статтею фінансової звітності повинні мати таку структуру:

- 1) Для складових активів, капіталу та зобов'язань:
 - ✦ визначення;
 - ✦ умови визнання;
 - ✦ класифікація;
 - ✦ первісна оцінка (за різними шляхами надходження);
 - ✦ оцінка на дату балансу (зокрема, переоцінка та зменшення або відновлення корисності);
 - ✦ оцінка при вибутті (за різними шляхами вибуття);
- 2) Для доходів та витрат:
 - ✦ визначення;
 - ✦ дата визнання;
 - ✦ оцінка.

Крім того, слід звернути увагу на те, що теорія повинна не тільки створювати методологічні основи та пропозиції для складання облікової політики окремим підприємством, а й відповідати нормативним актам країни, в якій це підприємство здійснює свою підприємницьку діяльність. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Шпак В. А. Облікова політика – складова організації бухгалтерського обліку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 1. С. 203–205.
2. Юнацький М. О. Концептуальна основа формування облікової політики підприємства для цілей бухгалтерського об-

ліку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6, ч. 3. С. 159–163.

3. Кір'ян С. М. Контроль відображення повноти господарської діяльності засобами облікової політики. *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5439>

4. Слободяник Ю. Б., Хоменко Ю. О. Організація облікової політики в Україні: проблеми гармонізації. *Вісник Української академії банківської справи*. 2010. № 1 (28). С. 14–18.

5. Коцупатрий М., Мервенецька В. Наказ про облікову політику: конкретний приклад спростить роботу. *Баланс-Агро*. 2012. № 48. С. 6–10.

6. Радіонова Н. Облікова політика як методологічна основа управління підприємством. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 2-3. С. 53–60.

7. Дерев'яно С. Як сформувані облікову політику підприємства. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2015. № 5. С. 2–12.

8. Щирба М. Проблеми документального оформлення облікової політики підприємства та шляхи їх вирішення. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 5. С. 380–384.

REFERENCES

Derevianko, S. "Yak sformuvaty oblikovu polityku pidpriemstva" [How to formulate the accounting policy of the enterprise]. *Bukhhalteriia v silskomu hospodarstvi*, no. 5 (2015): 2-12.

Kirian, S. M. "Kontrol vidobrazhennia povnoty hospodarskoi diialnosti zasobamy oblikovoi polityky" [Completeness of reflection of economic activities by means of accounting policy]. *Efektivna ekonomika*. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5439>

Kotsupatryi, M., and Mervenetska, V. "Nakaz pro oblikovu polityku: konkretnyi pryklad sprosty robotu" [The order on the accounting policy: a concrete example will make the work easier]. *Balans-Ahro*, no. 48 (2012): 6-10.

Radionova, N. "Oblikova polityka yak metodolohichna osnova upravlinnia pidpriemstvom" [Accounting policy as a methodological basis of enterprise management]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 2-3 (2015): 53-60.

Slobodianyuk, Yu. B., and Khomenko, Yu. O. "Orhanizatsiia oblikovoi polityky v Ukraini: problemy harmonizatsii" [Organization accounting policy in Ukraine: problems of harmonization]. *Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy*, no. 1 (28) (2010): 14-18.

Shpak, V. A. "Oblikova polityka - skladova orhanizatsii bukhhalterskoho obliku" [Accounting policies component account-

ing]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. Vol. 1, no. 6 (2009): 203-205.

Shchyrba, M. "Problemy dokumentalnoho oformlennia oblikovoi polityky pidpriemstva ta shliakhy yikh vyrishennia" [The problems of documenting accounting policies and the ways of their solution]. *Ekonomichnyi analiz*, no. 5 (2010): 380-384.

Yunatskyi, M. O. "Kontseptualna osnova formuvannia oblikovoi polityky pidpriemstva dlia tsilei bukhhalterskoho obliku" [The conceptual basis for the formation of accounting policy for accounting purposes]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vol. 3, no. 6 (2016): 159-163.

УДК 658.3-316.622

СТРЕС-МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

© 2017 КУЗЬМІН О. Є., ГОНЧАР М. Ф.

УДК 658.3-316.622

Кузьмін О. Є., Гончар М. Ф. Стрес-менеджмент у системі управління підприємством

У статті систематизовано класифікацію різновидів менеджменту за низкою ознак: горизонтом спрямування, пріоритетним стилем взаємодії між керівною та керованою системами, рівнем централізації, орієнтацією, врахуванням впливу довкілля, змістом, видом діяльності, реагуванням на відхилення. У межах ознаки реагування за відхиленнями виокремлено місце стрес-менеджменту поряд із гармонійним і ризик-менеджментом. Обґрунтовано, що стрес-менеджмент є системою управління підприємством, що націлена на подолання небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємства. У структурі стрес-менеджменту виокремлено та охарактеризовано його невід'ємні складові: антикризовий, адаптивний, реактивний, рефлексивний та антисипативний менеджмент.

Ключові слова: стресор, стрес-менеджмент, антикризовий менеджмент, адаптивний менеджмент, реактивний менеджмент, рефлексивний менеджмент, антисипативний менеджмент.

Рис.: 3. **Бібл.:** 13.

Кузьмін Олег Євгенович – доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oleh.y.kuzmin@lpnu.ua

Гончар Михайло Федорович – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: mykhailo.f.honchar@gmail.com

УДК 658.3-316.622

Кузьмин О. Е., Гончар М. Ф. Стресс-менеджмент в системе управления предприятием

В статье систематизирована классификация разновидностей менеджмента по ряду признаков: горизонту устремления, приоритетному стилю взаимодействия между руководящей и управляемой системами, уровню централизации, ориентации, учету влияния окружающей среды, содержанию, виду деятельности, реагированию на отклонение. В пределах признака реагирования по отклонениям идентифицировано место стресс-менеджмента рядом с гармоничным и риск-менеджментом. Обосновано, что стресс-менеджмент является системой управления предприятием, нацеленной на преодоление нежелательных отклонений, которые являются существенными, экстремальными и оказывают весомое негативное влияние на функционирование предприятия. В структуре стресс-менеджмента выделены и охарактеризованы его неотъемлемые составляющие: антикризисный, адаптивный, реактивный, рефлексивный и антисипативный менеджмент.

Ключевые слова: стрессор, стресс-менеджмент, антикризисный менеджмент, адаптивный менеджмент, реактивный менеджмент, рефлексивный менеджмент, антисипативный менеджмент.

Рис.: 3. **Библ.:** 13.

Кузьмин Олег Евгеньевич – доктор экономических наук, профессор, директор Учебно-научного института экономики и менеджмента Национального университета «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: oleh.y.kuzmin@lpnu.ua

Гончар Михаил Федорович – кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента и международного предпринимательства, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: mykhailo.f.honchar@gmail.com

UDC 658.3-316.622

Kuzmin O. Ye., Honchar M. F. The Stress Management in the Enterprise Management System

The article systematizes the classification of the type of management by a number of attributes: horizon of ambition, priority style of interaction between management and managed systems, level of centralization, orientation, consideration of environmental impact, contents, type of activity, and response to deviation. Within terms of the attribute of response to deviations, place of the stress management is allocated near to the harmonic and the risk management. It has been substantiated that the stress management is the enterprise management system aimed at overcoming unwanted deviations that are significant, extreme, and have a significant negative impact on the operation of enterprise. In the structure of the stress management, the following integral components have been allocated and characterized: crisis, adaptive, reactive, fears, and anticipative.

Keywords: stressor, stress management, crisis management, adaptive management, reactive management, fears management, anticipative management.

Fig.: 3. **Bibl.:** 13.

Kuzmin Oleh Ye. – D. Sc. (Economics), Professor, Director of the Scientific-Educational Institute of Economics and Management of the Lviv Polytechnic National University (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: oleh.y.kuzmin@lpnu.ua

Honchar Mykhailo F. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Management and International Business, Lviv Polytechnic National University (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: mykhailo.f.honchar@gmail.com